

UGDOMŲ BENDRŲJŲ KOMPETENCIJŲ

MATAVIMO METODOLOGIJA

2023

AUGUSTĖ DUDUTYTĖ | DEIMANTĖ ADAMONĖ

Turinys

1	Įvadas.....	1
2	Metodo tinkamumas ir alternatyvos	2
3	Metodo limituotumas ir atsarginės priemonės	3
4	Klausimyno sudarymas.....	5
5	Pilotinis tyrimas	8
6	Metodologijos naudojimo instrukcija.....	10
7	Rezultatų interpretavimas.....	11
8	Priedai.....	14
	Anketos aprašymas.....	14
	Klausimynas.....	15
	Viešųjų konsultacijų dalyviai.....	20
9	Naudoti šaltiniai	21

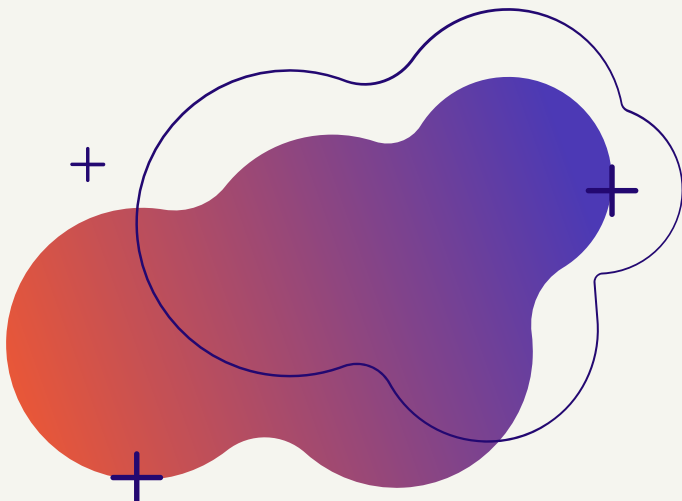
IVADAS

Kompetencijų vystymas yra neatsiejamas nuo švietimo ir ugdymo tikslų. Negana to, **kompetencijų ugdymas taip pat matomas kaip socialinės atskirties mažinimo įrankis** (Adamonė, Dudutytė, Ekspertinių interviu apžvalga, 2023).*

Kompetencijos - tai nuostatų, žinių ir įgūdžių derinys. Jų vystymas šiuo metu yra deklaruojamas trijose Lietuvos viešojo sektoriaus srityse:

- Formaliame švietime
- Neformaliame vaikų švietime
- Neformaliame jaunimo ugdyme

Tačiau deklaravimas negarantuoja ugdymo. Išties, **šiuo metu nėra žinoma, kokios kompetencijos yra ugdomos Lietuvoje faktiškai, o ne deklaratyviai.**

Nežinant informacijos apie egzistuojančią pasiūlą (kokia ji yra, kur jos nėra, kur ji yra dalinai ir pan.) **sudėtinga tikslingai efektyvinti kompetencijų ugdymą bei pasitelkti kompetencijų ugdymą kaip socialinės atskirties mažinimo priemonę.**

Siekiant atliepti šį poreikį buvo pasitelkti interviu su ekspertais, kurių pagalba buvo **išgryninta 16 prioritetinių bendrųjų kompetencijų, kurių vystymas prisideda prie jaunuolių socialinio pažeidžiamumo mažinimo** (toliau - kompetencijos). Įvardinus, kurios kompetencijos yra prioritetinės, buvo siekiama sukurti metodologinį **įrankį, kuris leistų pamatuoti, kokias kompetencijas ugdo konkreti užklasinė veikla.** Toliau esančiuose skyriuose pateikiame, kaip šią metodologiją naudoti, kodėl ji buvo taip sukonstruota, kokie yra jos limitai, privalumai ir teorinės prielaidos.

Įrankio tikslas:

pamatuoti, ar matuojamoje veikloje yra vystomos prioritetinės socialinį pažeidžiamumą mažinančios kompetencijos.

Šis įrankis yra kurtas praktiniam naudojimui, o ne moksliniams tyrimams. Juo siekiama pateikti bendrą kompetencijų matavimo standartą, kuris padėtų susikalbėti skirtingų užklasinių veiklų vykdytojams/oms bei institucijoms, kurioms šios veiklos yra aktualios.

METODO TINKAMUMAS IR ALTERNATYVOS

Siekiant įvardinti, kokia yra kompetencijų vystymo pasiūla, galima pasitelkti skirtingus metodologinius įrankius - kiekvienas jų turi savo privalumų ir trūkumų. Priklausomai nuo to, koks įrankis yra pasirenkamas, vystomų kompetencijų identifikavimas reikalauja skirtingų išteklių įrankiui nuosekliai pritaikyti praktikoje.

Kadangi projekto tikslas - tai socialinės atskirties prevencija didinant jaunuolių prieigą prie bendrąsias kompetencijas vystančių veiklų, **tyrimo subjektas yra veiklų turinys** (ar veikla ugdo kompetencijas), o ne jaunuolio/ės kompetencijų lygmuo (kokias kompetencijas turi jaunuolis/ė). Dėmesio sutelkimas ties veiklų turiniu leidžia nagrinėti, kas yra ugdoma užklasinėmis veiklomis Lietuvoje ir ko trūksta - tai yra aktuali informacija formuojant potencialius politinius sprendimus.

Ugdomų kompetencijų identifikavimui buvo pasirinktas įrankis - **klausimynas**, kuriuo yra apklausiama/s užklasinės **veiklos vedėja/s** ir **jaunuolis/ė**, kuris/i įsitraukia į šią veiklą. Šio metodo pasirinkimui įtakos turėjo keli veiksniai.

Visų pirma, metodo pritaikomumas nereikalauja didelių finansinių ar žmogiškųjų išteklių, priešingai nei, pvz.: eksperimentinis matavimas ar kompetencijų ugdymo stebėjimas įsitraukiant į tiriamą veiklą, kuris kiekvienai atskirai veiklai pamatuoti reikalautų didelių laiko, žmogiškųjų ir finansinių išteklių. Antroji šio įrankio pasirinkimo priežastis yra susijusi su tiriamų veiklų nepastovumu: kadangi kompetencijų ugdymas yra nuolat kintantis procesas, siekiant turėti aktualią informaciją apie tai, kokios kompetencijos yra faktiškai ugdomos konkrečia veikla, **svarbu**, kad **įrankis** leistų **pakartotinai rinkti informaciją**, ją **sisteminti** bei **interpretuoti**.

Vis dėlto, šis **metodas turi ir savo ribotumą**, trūkumų bei rizikų. Pagrindinė iš jų - tai **savęs įsivertinimo šališkumo** (angl. *self-reporting bias*) fenomenas, kuris yra gana plačiai išnagrinėtas mokslinėje literatūroje (Podsakoff, Organ, 1986; Podsakoff ir kt., 2003). Kadangi klausimyną užpildo ne tik veiklos gavėjas/a (jaunuolis/ė) bet ir veiklos tiekėjas/a, taip **padidėja rizika**, kad pateikiami **atsakymai** bus ne objektyvūs, o **šališki šių respondentų grupės naudai**. Atsižvelgiant į šias rizikas buvo imtasi moksliškai patvirtintų efektyvių priemonių šališkumui ir duomenų iškraipymui minimizuoti.

METODO LIMITUOTUMAS IR ATSARGINĖS PRIEMONĖS

Toliau yra pristatomos aktualios **metodologinės priemonės**, kurių buvo imtasi siekiant **sumažinti savęs įsivertinimo šališkumą**. Šioje sekcijoje remiamės įžvalgomis, kurios buvo pristatytos skirtinguose moksliniuose tyrimuose bei apžvelgtos ir susistemintos Dev K. Dalal (2012) meta-analizėje.

Savarankiškai pildomi klausimynai

Palyginus su asmeniniais interviu, kuomet tyrėjas/a pats tiesiogiai apklausia respondentą/ę, **savarankiškai užpildomų klausimynų rezultatai demonstruoja mažesnes klaidinančių atsakymų apraiškas**. Savarankiškai pildomais klausimynais laikomos tos praktikos, kai respondentas pats perskaito ir interpretuoja klausimyno instrukcijas bei užpildo apklausą šalia nebūnant ar nepadedant tyrėjui/ai. Tyrimai rodo (Fowler, 1993; Tourangeau ir kt., 2000; Tourangeau, Smith, 1996; 1998; Tourangeau, Yan, 2007), kad kai respondentams/ėms leidžiama savarankiškai užpildyti klausimyną jautriomis temomis, jie dažniau pateikia atsakymus, kurie demonstruoja socialiai smerktiną elgesį. Šiuo atveju, respondentams/ėms įsivertinant vykdomos veiklos ugdymo efektyvumą, savarankiškai pildomas klausimynas sumažintų įtampą atsakyti į klausimus „teisingai“, o ne nuoširdžiai. Atsižvelgiant į šias įžvalgas, rekomenduojame pateikti veiklų vykdytojams/oms klausimyną užpildymui **nedalyvaujant tyrėjui/ai** ar kitam **tyrimo vykdytojui/ai**, o jaunuoliams/ėms - nedalyvaujant ir **veiklų vykdytojams/oms**.

LIMITUOTUMAS

Anonimiškumas

Tyrimai rodo, kad kitas efektyvus būdas sumažinti savęs įsivertinimo šališkumą - tai **anonimiškumo užtikrinimas**. Pavyzdžiui, Ong ir Weiss (2000) pademonstravo, kad kai respondentų/čių anonimiškumas buvo užtikrintas, studentai/ės dažniau prisipažindavo sukčiavę testų metu. Anonimiškumo išpildymas yra sudėtinga sąlyga siekiant įgyvendinti šio tyrimo tikslą, nes siekiant identifikuoti tobulintinas veiklas, pravartu žinoti ne tik, kokios kompetencijos yra ugdomos, bet ir kokiomis veiklomis. Detaliau aptariame anonimiškumo užtikrinimo galimybes ir alternatyvas skyriuje „Metodologijos naudojimo instrukcijos“ 10-ame puslapyje.

Normalizavimas

Kitas būdas sumažinti tyčinį klaidingą atsakinėjimą jautriomis temomis – **padaryti temą mažiau jautria**. Šis metodas, žinomas kaip atvirkštinis šališkumas (angl. counterbiasing) arba **normalizavimas, pašalina** socialinę teigiamą ar neigiamą elgesio **stigmą**, taip **paskatindamas** respondentą/ę **atviriau atsakinėti** apie nepageidaujamus elgesio pavyzdžius (Ong ir Weiss, 2000; Raghubir ir Menon, 1996). Šis metodas buvo pasitelktas ruošiant apklausos aprašymą. Rekomenduotina naudoti normalizavimo taktiką ir toliau komunikuojant apie įrankį, pvz.: kvietimuose sudalyvauti tyrime naudoti kalbą, normalizuojančią, kad bendrąsias kompetencijas vystyti yra sudėtinga.

Netiesioginis apklausimas

Dvigubo įvertinimo metodas yra siūlomas siekiant sumažinti tyčinius atsakymų iškraipymus (Hui, 2001). Šis metodas pirmiausia **prašo respondentų/čių atsakyti į klausimus taip, kaip atsakytų vidutinis žmogus**, o tada patys užpildo tą patį klausimyną. Hui argumentavo, kad pirmasis įvertinimas neutralizuoja jautrią temą, nes respondentai/ės **nesusieja atsakymo su savimi ar savęs įsivertinimu**. Toks nuasmenintas atsakymas į klausimą išlaisvina respondentą/ę nuo turimų suvaržymų/stereotipų ir tokiu būdu pateikiamas nuoširdesnis atsakymas. Ši priemonė buvo naudojama klausimyno pradžioje, pasiteiraujant respondentų: *1-2 sakiniais atsakykite, kaip, Jūsų manymu, neformaliojo ugdymo ir švietimo veikloms Lietuvoje sekasi puoselėti jaunuolių bendrąsias kompetencijas?*

Implicistinis nuoširdumo puoselėjimas

Rasinski ir kt. (2005) siūlo sumažinti tyčinį atsakymų iškraipymą naudojant **implicistinį** (t. y. nutylimą, neišreikštą) **tikslo puoselėjimą**. Mokslininkų tyrimas parodė, kad paprašymas respondentų/čių perskaityti žodžius susijusius su nuoširdumu (pvz., sąžiningas, nuoširdus, atviras, teisingas), turėjo apčiuopiamą efektą sumažinant tyčinį atsakymų iškraipymą. Todėl apklausos aprašyme buvo pasitelkta ši taktika ir naudojami tikslingi žodžiai.

KLAUSIMYNO SUDARYMAS

Klausimyno turinys

Įrankio tikslas - identifikuoti, kokios kompetencijos yra ugdomos konkrečia užklasine veikla. Įrankiu matuojamos kompetencijos buvo išskirtos ekspertinių interviu su jaunimo ugdymo ir švietimo specialistais metu (daugiau informacijos galite rasti [čia](#)). Šių kompetencijų kategorizacija pateikiama žemiau.

Emocinių kompetencijų kategorija:

- emocinio raštingumo;
- savęs pažinimo;
- savitvardos;
- pasitikėjimo savimi;
- emocinio atsparumo;
- reflektavimo.

Asmeninės vadybos kompetencijų kategorija:

- tikslų išsikėlimo ir planavimo;
- laiko planavimo;
- sprendimų priėmimo;
- komunikavimo;
- bendradarbiavimo ir darbo komandoje;
- rizikų valdymo;
- saviugdos;
- atsakomybės.

Socialinių kompetencijų kategorija:

- konfliktų sprendimo;
- bendravimo.

Taigi, klausimynas buvo sudaromas atsižvelgiant į kiekvienos matuojamos kompetencijos turinį. Buvo siekiama suformuluoti **klausimyną, kuris turėtų po kelis tikrinamuosius teiginius kiekvienai iš kompetencijų**. Toliau yra pateikiama, kaip šie teiginiai buvo atrinkti, formuluoti ir kokių veiksmų imtasi įrankio patikimumui užtikrinti.

KLAUSIMYNO SUDARYMAS

Klausimyno teiginių formavimo etapai

1 Visų pirma buvo atrinkti **moksliniai straipsniai, kurie validuotomis skalėmis matuoja tyrimui aktualias kompetencijas** (Žiūrėti: Priedas Nr. 4, *Atrinktų validuotų klausimynų skalių teiginių šaltiniai*). Kadangi nepavyko rasti validuotų vertinimo skalių, kurios matuotų visas išskirtas kompetencijas, buvo suformuluotas **kombinuotas skirtingų klausimynų rinkinys**, kuris iš dalies atitiko tyrimo poreikį. **Kiekvienai iš kompetencijų priskyrus jai aktualius**, iš validuotų skalių atrinktus **teiginius**, buvo sudarytas **pirminis klausimyno variantas** su 110 teiginių.

2 Jau turint kiekvienai kompetencijai priskirtus moksliniuose straipsniuose validuotus **teiginius**, jie buvo **adaptuojami**, kad iliustruotų veiklas. Pvz.: jei originalus socialinių kompetencijų teiginys yra „palaiko akių kontaktą“, tai klausimynui adaptuotas teiginys būtų „veiklų metu yra taikomi pratimai, kuomet jaunuoliai turi palaikyti akių kontaktą tam tikrą laiką“.

3 Pakartotinai peržvelgiant teiginius, išryškėjo, kad **kai kurie teiginiai tinka daugiau nei vienai kompetencijai tikrinti**. Tai patvirtina ir mokslinė literatūra, tyrinėjanti kompetencijų ugdymą, kuri įvardina, jog dažnai **kompetencijos yra ugdomos ne izoliuotai pavieniui, o kartu**. Todėl trečią sykį peržvelgiant klausimyną, buvo siekiama įvardinti visas kompetencijas, kurioms aktualus konkretus teiginys. Taigi, įsivardinome, kurie teiginiai tikrina, kurias kompetencijas ir, dažnu atveju, vienas teiginys tikrina daugiau nei vieną kompetenciją. Pvz.: jei respondentai/ės pasirenka atsakymo variantą, kad vykdė arba įsitraukė į veiklą, kurios metu „jaunuoliai turi žodžiu ar kitu formatu suformuluoti argumentą, išdėstyti savo nuomonę (pvz.: organizuojami debatai)“, tai iliustruoja, kad veikla vysto net tris kompetencijas: komunikacijos, savitvardos bei pasitikėjimo savimi.

4 Sudarius klausimyną, dėl jo **tinkamumo konsultavomės su įvariais ekspertais/ėmis** (Žiūrėti: Priedas Nr. 3, *Viešųjų konsultacijų dalyviai*):

- Dėl klausimyno **nuoseklumo, aiškumo, teiginių formulavimo, tinkamos kalbos vartojimo** ir kitų metodologinių klausimų konsultavomės su 7 mokslininkais/ėmis ir tyrėjais/omis.
- Dėl teiginiuose pateiktų **praktikų ir jų pavyzdžių** tinkamumo kompetencijų ugdymui konsultavomės su 9 neformalaus ugdymo ir neformalaus švietimo ekspertais/ėmis.

Ekspertai/ės peržvelgė teiginius ir pateikė savo įžvalgas, kaip galima taisyti ar papildyti klausimyną. **Pataisius klausimyną pagal ekspertų/čių įžvalgas**, šio etapo pabaigoje **klausimyną sudarė 82 teiginiai** (Žiūrėti Priedas Nr. 2, *Klausimynas*).

KLAUSIMYNO SUDARYMAS

5

Galiausiai, buvo įgyvendintas **pilotinis tyrimas**, kurio metu išsiųsta po vieną iš trijų klausimyno dalių 50-iai praktikų/ių, įgyvendinančių neformalųjį švietimą (neformalus vaikų švietimas, formalųjį švietimą papildantis ugdymas) ar neformalųjį ugdymą (darbo su jaunimu, jaunimo organizacijos, jaunimo savanoriška tarnyba) Lietuvoje. Pilotiniu tyrimu buvo siekiama **identifikuoti**, kokios **kompetencijų ugdymui svarbios veiklos neįvardintos klausimyne** bei **veiksnius, darančius įtakos atsakymų pasirinkimui**. Klausimynas pataisytas pagal pilotinio tyrimo rezultatus, kurie yra pristatomi žemiau.

Likerto skalė

Klausimyno formatui buvo pasirinkta Likerto skalė, kuomet pildant klausimyną respondentai/ės prašomi įvertinti keturių variantų skalėje, kaip stipriai jie pritaria teiginiui: visiškai nesutinka; šiek tiek nesutinka; šiek tiek sutinka; visiškai sutinka. **Keturių** galimų **atsakymų variantų pateikimas** mokslinėje literatūroje vertinamas kaip **optimalus ir efektyvus sprendimas** tiek pildant klausimyną, tiek analizuojant gautus duomenis (Stone, 1998; Wright, Stone, 2003). Tyrėjai (Wolfe, Smith, 2007) atkreipia dėmesį, kad naudojant Likerto skalę svarbu **vengti faktinių teiginių** ir tokių **apibendrinančių žodžių** kaip *visi, niekas, visada, niekada; ribotai naudoti* tokius žodelius kaip *tik, tikrai; pateikti trumpus, paprastus ir aiškius teiginius; vengti dviprasmiškai interpretuojamų ar teisingą atsakymą nurodančių teiginių; nenaudoti neigiamų ir nesusijusių teiginių*. Į šias rekomendacijas buvo atsižvelgiama formuojant klausimyno teiginius.

Atviri klausimai

Taip pat į klausimyną buvo įtraukti keturi **atviri klausimai**. **Du** yra pateikiami **prieš teiginių bloką**, jais siekiame normalizuoti kritišką vystomų kompetencijų įsivertinimą ir netiesiogiai apklausti respondentus:

1-2 sakiniais atsakykite, kaip, Jūsų manymu, neformaliojo ugdymo ir švietimo veikloms Lietuvoje sekasi puoselėti jaunuolių bendrąsias kompetencijas?

Savo žodžiais įvardinkite, kokias kompetencijas jaunuolis ugdosi šios veiklos metu?

Trečias ir **ketvirtas** atviri klausimai pateikiamas **po teiginių bloko**, trečiuoju suteikiama erdvė respondentui pasidalinti informacija, kurios „neapčiuopė“ klausimynas. Teiraujamasi:

Ar tarp Jūsų vykdomų veiklų yra tokių, kurios, Jūsų supratimu, ugdo jaunuolius, bet kurių nepavyko identifikuoti anketos teiginiais?

Ketvirtuoju klausimu respondenta/s kviečiama/s nurodyti savo elektroninį paštą, jei norėtų gauti tyrimo rezultatus.

PILOTINIS TYRIMAS

RESPONDENTŲ ATSIKIRINKIMAS IR REZULTATAI

Šio **pilotinio tyrimo tikslas** yra patikrinti vertinimo skalės **teiginių tinkamumą pamatuoti ugdomas kompetencijas bei aktualumą skirtingoms užklasinių veiklų tiekėjų grupėms**.

Siekiant, kad **pilotinis tyrimas** būtų **patikimas** ir, kad **įtrauktų tyrimo tikslines grupes**, po 10 pilotinio tyrimo kvietimų buvo išsiųsti veiklos vykdytojams/oms kiekvienai iš sričių (viso 50 kvietimų). **Atrenkant** pilotinio tyrimo **respondentus/es buvo vadovaujamasi geografinės įvairovės principu** - t.y. kad tos pačios srities veiklos vykdytojai/os veiktų skirtingose savivaldybėse.

Klausimyną užpildė 10 respondentų/čių: 5 iš neformaliojo švietimo, 2 iš savanorišką veiklą organizuojančių organizacijų įsitraukusių į Jaunimo savanoriškos tarnybos programą, 2 vykdantys darbą su jaunimu ir 1 iš jaunimo organizacijos. Pilotinio tyrimo **anketų grįžtamumas siekė 20%**. Šiam rodikliui **įtakos galėjo turėti trumpa pilotinio tyrimo trukmė** bei pasirinktas tyrimo **laikotarpis** (moksleivių atostogos).

Taipogi, siunčiant kvietimą dalyvauti tyrime iš Jaunimo reikalų agentūrai priklausančio elektroninio pašto, **grįžtamumas turėtų būti didesnis**. Daroma prielaida, kad klausimyno ilgis taip pat gali turėti neigiamą poveikį pildančiųjų pasiryžimui dalyvauti tyrime. Į tai atsižvelgiant tyrimo anketos aprašyme yra nurodoma kiek laiko turėtų trukti užpildyti klausimyną.

PILOTINIS TYRIMAS

RESPONDENTŲ ATSIKIRKIMAS IR REZULTATAI

Pilotinio tyrimo rezultatai svarbūs dviem aspektais:

- Pasak respondentų/čių atsakymų, **klausimynas yra pakankamai išsamus**. Atsakant į klausimą, *Ar tarp Jūsų vykdomų veiklų yra tokių, kurios, Jūsų supratimu, ugdo jaunuolius, bet kurių nepavyko identifikuoti anketos teiginiais?* - nė vienas iš respondentų nepaminėjo veiklos, kuri nebūtų jau įvardinta klausimyne. Darome išvadą, kad siekiant identifikuoti veiklas, kurios vysto kompetencijas, klausimynas yra pakankamai platus ir įvairus, kad atliktų šitą poreikį. Taigi, **klausimyno teiginiai nebuvo keičiami**.
- Tyrimo rezultatai taip pat atskleidė ir **problemą**: respondentų/čių atsakymai beveik nevarijavo, absoliuti dauguma respondentų įvertindami teiginius atsakydavo, kad su jais sutinka - tai yra, kad jie vykdo tas veiklas. Šie rezultatai rodo **kritiško įsivertinimo trūkumą**, todėl pakeitėme klausimyno atsakymų skalės variantus. Vietoj pirminių variantų, kurie paliko daug erdvės interpretavimui (a) visiškai nesutinku; b) šiek tiek nesutinku; c) nei sutinku, nei nesutinku; d) šiek tiek sutinku; e) visiškai sutinku), **pateikėme konkretesnius**, bet vis tiek laipsniškus **variantus**:

a) nesame darę; b) esame darę 1-5 kartus; c) esame darę 6-10 kartų; d) esame darę daugiau nei 10 kartų.
- Taip pat, atsižvelgiant į variacijos trūkumą tarp pilotinio tyrimų rezultatų, ėmėmės papildomų priemonių **kritiškam veiklų įvertinimui užtikrinti**. Tam buvo nuspręsta į tyrimą įtraukti ne tik veiklų vedėjus/as, bet ir jaunuolius/es, kurie yra tų veiklų dalyviai/ės. Įgyvendinant šį sprendimą, klausimyno teiginiai buvo šiek tiek koreguojami, taip užtikrinant kiekvieno teiginio aktualumą skirtingoms tikslinėms grupėms. Taip pat, klausimyno pradžioje pridedamas papildomas klausimas, leidžiantis identifikuoti ar klausimyną pildo veiklos vykdytojas/a ar jaunuolis/ė.

METODOLOGIJOS NAUDOJIMO INSTRUKCIJA

- Klausimynas yra skirtas neformalaus jaunimo ugdymo ir neformalaus vaikų švietimo veiklų tiekėjams/oms - užsiėmimų/veiklų vykdytojams/oms ir jaunuoliams/ėms įsitraukiantiems/čioms į šiuos užsiėmimus/veiklas.
- Rekomenduotina, kad veiklų vykdytojai/os **anketą pildytų savarankiškai** be tyrėjų intervencijos, o jaunuoliai/ės ir be veiklų vykdytojų intervencijos.
- Komunikuojant apie klausimyno tikslą rekomenduotina **naudoti kalbą**, kuri **normalizuotų kompetencijų ugdymo iššūkį**.
- **Vengti** žodžių, kurie implikuotų **veiklų vertinimą** ir **tikrinimą**, naudoti kalbą, kuri **akcentuotų įrankį**, kaip **galimybę** įsivardinti savo stiprybes (kaip pateikta Priedas Nr.1, *Anketos aprašyme*).
- Naudoti **kalbą**, kuri sufleruotų **nuoširdumą, sąžiningumą** ir **teisingumą** bei atkreiptų dėmesį į įrankio tikslą - **kokybiškų paslaugų jaunimui užtikrinimą**.
- **Anonimiškumo** principo užtikrinimas priklauso nuo įrankio panaudojimo tikslo. Siūlome du variantus:

1 Jeigu siekiama surinkti informaciją apie konkrečioje savivaldybėje ugdomas kompetencijas bei ten esančias spragas, tada rekomenduojame užtikrinti anonimiškumo principą apklausų metu **užšifruojant respondentų/čių asmeninę informaciją** (pvz., nurodyti tik savivaldybę kurioje jie dirba ir neformaliojo vaikų švietimo ar ugdymo sritį), bet **neprašyti** respondentų/čių įvardinti **veiklos pavadinimo ar asmeninių kontaktų**. Tai padidintų respondentų kritišką savęs įsivertinimą ir leistų surinkti duomenis apie savivaldybėje esančią kompetencijų ugdymo situaciją. Tačiau toks tyrimas neleistų aiškiai įvardinti, kurios konkrečios veikos/iniciatyvos, kurias kompetencijas ugdo, taigi neleistų identifikuoti potencialios intervencijos vietos.

2 Atsižvelgiant į tai, kad yra apklausiami ir veiklos vykdytojai/os ir į veiklą įsitraukiantys jaunuoliai/ės, yra svarbu užtikrinti, kad analizuojant jų pateikiamus atsakymus būtų galima **identifikuoti tos pačios veiklos respondentus**. Tam, kaip galimą sprendimo variantą, būtų galima naudoti **identifikacinio kodo suteikimą** konkrečios veiklos vykdytojams/oms ir jaunuoliams/ėms. Šį kodą jie gautų kartu su kvietimu dalyvauti tyrime ir turėtų įvesti pildydami klausimyną. Taip būtų išlaikomas anonimiškumas, žinoma, kurie respondentai kalba apie tas pačias, o kurie apie skirtingas veiklas. Toks sprendimas reikalautų papildomų laiko sąnaudų.

REZULTATŲ INTERPRETAVIMAS

Klausimynas leidžia surinkti duomenis apie tai, kokias veiklas vykdo tam tikra užklasinė veikla. Šie duomenys gali būti skirtingai naudojami ir interpretuojami. Yra sukurtas **Excel programos dokumentas**, kuris apdoroja duomenis ir:

- **pateikia** išvadas apie konkrečios veiklos **ugdomas ir trūkstamas kompetencijas**;
- apibendrina skirtingų respondentų/čių duomenis pagal pasirinktą kriterijų (pvz.: savivaldybės, veiklos pobūdžio, vystomos kompetencijos) ir **pateikia apibendrintus rezultatus**.

Toliau yra trumpai pristatoma, kaip yra siūloma apdoroti duomenis, siekiant įsivertinti, ar užklasinė veikla ugdo matuojamas kompetencijas.

Duomenų apdorojimas

1 Kaip jau minėta, klausimyną sudaro 82 teiginiai. **Kiekvienas teiginys skirtas pamatuoti vieną tikslinę kompetenciją ir kelias šalutines**, kurių ugdymas laikomas papildomu veiklos rezultatu. Šalutinių matuojamų kompetencijų skaičius varijuoja nuo 1 iki 7, priklausomai nuo teiginyje įvardintos veiklos. Tiek interviu su ugdymo ir švietimo praktikais, tiek mokslinėje literatūroje pabrėžiama, kad dažnai kompetencijos yra ugdomos ne izoliuotai viena nuo kitos, bet kartu.

Remiantis šiomis įžvalgomis, respondentų atsakymams pritaikome diferencijuotą balų sistemą, leidžiančią įvertinti veiklos potencialą ugdyti kompetencijas. Priklausomai nuo to, ar **teiginyje įvardinta veikla tiesiogiai ugdo kompetenciją, ar šalutiniškai, atsakymas į tą teiginį yra vertas 2 arba 1 balo atitinkamai**.

Praktinis pavyzdys

Teiginys: „refleksijos metu jaunuolis yra kviečiamas įvardinti vaidmenį, kurį prisiėmė komandoje“– tiesiogiai matuoja, ar yra galimybė ugdyti bendradarbiavimo ir darbo komandoje kompetenciją. Tad į šį klausimą atsakius, jog veikla buvo vykdyta yra skiriami **2 balai tikslinei kompetencijai**. Taip pat, teiginyje įvardinta veikla ugdo ir **šalutines kompetencijas**: pasitikėjimo savimi, saviugdos, atsakomybės kompetencijos. Tai leistų šioms kompetencijoms priskirti **po 1 balą**.

2 Sudarant klausimyno **atsakymų variantus**, buvo pasitelkiamas **veiklos vykdymo dažnumas**, kaip kriterijus kompetencijos ugdymo nuoseklumui. Respondentai/ės atsakinėdami į klausimus turi pasirinkti vieną iš labiausiai jų patirtį, vykdant veiklą ar joje dalyvaujant, atspindinčių variantų:

- a) nesame darę; b) esame darę 1-5 kartus; c) esame darę 6-10 kartų; d) esame darę daugiau nei 10 kartų.

REZULTATŲ INTERPRETAVIMAS

Kiekvienas **atsakymas suteikia skirtingą balų skaičių** kompetencijas matuojantiems teiginiams. Pasirinkus A variantą, suteikiama 0, B variantą - 1, C variantą - 3, o D variantą - 4 balai.

Praktinis pavyzdys

Į emocinio raštingumo kompetenciją vertinantį teiginį: „supažindinami su konstruktyviais, saugiais emocijų reiškimo būdais ir skatinami jas naudoti veiklų metu (pvz.: susierzinus pasakyti, kas erzina)“ pasirinkus variantą C „esame darę 6-10 kartų“, būtų suteikiami 3 balai šios kompetencijos ugdymo kontekste.

Išvadų teikimas

Taigi, gauti respondentų/čių atsakymai yra **interpretuojami naudojant algoritmą**, kuris atsižvelgia į tai:

- ar teiginyje minima veikla yra **pagrindinė ar šalutinė matuojamai kompetencijai**.
- **kaip dažnai** ta veikla yra daroma.

Pagal išvestą formulę **duomenys iš šių dviejų kintamųjų yra apdorojami ir yra pateikiamos išvados apie matuojamas kompetencijas**. Tiksliau įvardinant, jei pritaikius formulę kompetencija surenka:

- **nuo 0 iki 5 balų**, teigiama, jog šios kompetencijos **vystymas** yra **žemas**;
- **nuo 6 iki 15 balų** - teigiama, kad šios kompetencijos **vystymas** yra **vidutinis**;
- **daugiau nei 15 balų** - tai galima vertinti, kad šios kompetencijos **ugdymas** yra **aukštas**.

Atsižvelgiant į šią tyrimo duomenų interpretaciją, yra **paruošiamos išvados apie kompetencijų ugdymo lygmenį** kiekvienoje veikloje, **su galimybe jas nusiųsti tyrime dalyvavusiems veiklos vykdytojams/oms ir jaunuoliams/ėms**. Išvadų pavyzdys pateikiamas kitame puslapyje.

Tuomet apibendrinti rezultatai leidžia tyrimo vykdytojams **duomenis filtruoti** pagal pasirinktą kriterijų ir matyti bendras tendencijas. Pavyzdžiui, *kokios kompetencijos yra ugdomos pasirinktoje savivaldybėje? Kokios kompetencijos mažiausiai ugdomos? Ar skiriasi jaunuolių ir vykdytojų veiklų vertinimas? Kuri užklasinės veiklos forma (pvz.: darbas su jaunimu, savanorystė, būreliai) ugdo daugiausiai kompetencijų?*

REZULTATŲ INTERPRETAVIMAS

IŠVADŲ PAVYZDYS

Ačiū, kad dalyvavote tyrime. Atsižvelgiant į Jūsų atsakymus, pateikiame įvertinimą, kokių lygmeniu matuojamos kompetencijos yra vystomos Jūsų vertintoje veikloje, kompetencijų aprašus ir rekomenduotinas praktikas, papildančias dabartines veiklas.

Kompetencijų kategorija	Kompetencija	Rezultatas	Kompetencijos vystymas
Emocinių kompetencijų kategorija	Emocinis raštingumas	9	Dalinis
	Savęs pažinimas	3	Žemas
	Savitvartos	6	Dalinis
	Pasitikėjimo savimi	0	Žemas
	Emocinio atsparumo	20	Aukštas
	Reflektavimo	19	Aukštas
Asmeninės vadybos kompetencijų kategorija	Tikslų planavimo	2	Žemas
	Sprendimų priėmimo	7	Dalinis
	Laiko planavimo	5	Žemas
	Komunikavimo	0	Žemas
	Saviugdos	19	Aukštas
	Rizikų valdymo	23	Aukštas
	Atsakomybės	3	Žemas
	Konfliktų sprendimo	2	Žemas
Socialinių kompetencijų kategorija	Bendravimo	0	Žemas
	Bendradarbiavimo	8	Dalinis

Aukščiausiai vystoma emocinių kompetencijų kategorija. Žemiausiai vystoma socialinių kompetencijų kategorija.

REZULTATŲ INTERPRETAVIMAS

IŠVADŲ PAVYZDYS

Siūlomos praktikos socialinių kompetencijų kategorijai sustiprinti:

- komandos formavimosi stadijomis (pvz.: formavimosi, prieštaravimų, veikimo, pusiausvyros);
- susipažinti, bendrauti ir veikti su žmonėmis iš skirtingų socialinių, geografinių, politinių, kultūrinių kontekstų; (pvz.: veiklose dalyvauja kviestiniai svečiai);
- dalyviai turi suformuluoti ir sutarti dėl bendro tikslo, kurio bus siekiama vėliau (pvz.: kartu sukuriama taisyklės, kurių laikomasi veiklos metu)
- jaunuoliams suteikiamas formatas patiems stebėti savo progresą siekiant tikslų: tikslai peržiūrimi, pasiekimai palyginami su praeities pasiekimais, jaunuoliai įsivertina ir prireikus pakoreguoja v...
- užmegzti kokybiškus ryšius su kitais dalyviais (pvz.: pažintinių klausimų aptarimas);
- atpažinti kitų žmonių indėlį įgyvendinant veiklas (pvz.: komandinių užsiėmimų pabaigoje įvardinti, kiekvieno dalyvavusio indėlį);
- aktyvus klausymas ir akcentuojama jo nauda;
- reguliariai naudojamos komandos formavimo užduotys su tikslu pažinti vieniems kitus ir komandos dinamiką;
- išsikeliant bendrus grupės tikslus, kviečiami įvardinti, kaip kiti dalyviai galėtų prisidėti prie šių tiklų įgyvendinimo (pvz.: siekiant išpiešti erdvės sieną įvardinama, kas bus atsakingas už diz...)
- komandinių užduočių metu siekiama, kad jaunuoliai jungtųsi į komandas su skirtingais žmonėmis;
- kalbama apie santykius, kuriuose jaunuoliai nesijaučia patogiai ir tam įtaką darančias priežastis (pvz.: artimas draugas dažnai pašiepia kitų draugų akivaizdoje);
- apginti savo nuomonę neįžeidžiant kitų konfliktinėse situacijose, mokomi pagarbiai nesutikti;
- naudoti tarpusavio mokymosi metodus (pvz.: vieni kitiems paaiškina užduotis, praveda veiklas);
- refleksijos metu įvardinti vaidmenį, kurį prisiėmė komandoje;
- grupinių susitikimų metu būtų skiriama laiko individualiam dalyvių pažinimui (pvz.: visi turi pasakyti, kas džiuginančio ir liūdinančio nutiko per savaitę);
- būtų praktikuojamas jaunuolių mentoriavimas, šešėliavimas, kai patys jaunuoliai padeda naujai į veiklą įsitraukusiems asmenims (pvz.: apmoko mažiau patyrusius veiklos dalyvius);

REZULTATŲ INTERPRETAVIMAS

IŠVADŲ PAVYZDYS

Emocinių kompetencijų kategorija

Emocinės kompetencijos apima įgūdžius, žinias ir nuostatas, kurios reikalingos adekvačiam, saugiam, sveikam ir produktyviam asmens santykiui su savimi ir jį supančia aplinka. Į šią kategoriją patenka šios kompetencijos:

Emocinio raštingumo. Tai gebėjimas suprasti savo jausmus, iš jų kylančias mintis ir elgesio priežastis. Taip pat gebėjimas atpažinti ir daryti įtaką aplinkinių emocijoms pasitelkiant jausmų reguliavimo žinias ir įžvalgas.

Savęs pažinimo. Tai asmens gebėjimas objektyviai save įsivertinti ir pasilyginti su kitais, įsivardinti savo įgūdžius, stipriąsias ir silpnąsias puses bei pasitelkti turimas žinias silpnųjų tobulinimui.

Savitvartos. Tai gebėjimas išlaikyti psichinę pusiausvyrą emociškai nepalankiomis aplinkybėmis. Reiškiasi gebėjimu tvardyti savo jausmus, teigiamas arba neigiamas emocijas, nuslopinti impulsyvias paskatas, ūmias reakcijas, netinkančias susidariusiai situacijai arba galinčias turėti nepageidaujamų padarinių.

Pasitikėjimo savimi. Tai gebėjimas veikti remiantis teigiamu požiūriu į save, priimti savo gebėjimus bei sprendimus ir pasitikėti jais.

Emocinio atsparumo. Tai gebėjimas pozityviai prisitaikyti sunkiose situacijose, susidoroti su stresu ir iššūkiais bei mentaliai atsigauti nuo ištikusių nelaimių, išlaikyti viltingą ir optimistišką mąstymą, net ir tada, kai situacijos klostosi ne taip, kaip planuota.

Reflektavimo. Tai asmens gebėjimas apmąstyti savo veiksmus tam, kad kritiškai įvertintų savo ar kitų elgesį, įsivardintų tobulėjimo galimybes, jas pasibandytų praktiškai ir kartojant reflektavimo ciklą įsitrauktų į nuolatinio mokymosi ir prisitaikymo procesą.

REZULTATŲ INTERPRETAVIMAS

IŠVADŲ PAVYZDYS

Asmeninės vadybos kompetencijų kategorija

Asmeninės vadybos (angl. *self-management*) kompetencijos apima įgūdžius, žinias ir nuostatas, kurie yra reikalingi efektyviam asmeninių resursų panaudojimui siekiant užtikrinti asmeninį gerbūvį. Į šią kategoriją patenka šios kompetencijos:

Tikslų planavimo. Tai gebėjimas identifikuoti, ką asmuo nori pasiekti, išsikelti ilgalaikius tikslus bei įvardinti ir organizuoti prioritetine tvarka trumpalaikes užduotis, kurių įgyvendinimas yra būtinas tikslų pasiekimui. Tai gebėjimas įvertinti veiksmus ir resursus, kurie yra reikalingi šių tikslų pasiekimui.

Sprendimų priėmimo. Tai gebėjimas identifikuoti, kokį sprendimą reikia priimti, tai yra: surinkti sprendimo priėmimui reikalingą informaciją, nustatyti egzistuojančias aktualias alternatyvas, gebėti įvertinti jas bei numatyti sprendimo pasekmes, palyginti ir pasirinkti tinkamiausią iš alternatyvų.

Laiko planavimo. Tai gebėjimas efektyviai organizuoti ir kontroliuoti savo laiką. Tai darbų planavimas pasitelkiant žinias apie tai, kiek laiko užtrunka įgyvendinti užduotį, kiek papildomai laiko prireiktų, jeigu užduoties vykdymas nesiklostytų kaip tikėtasi, vėlavimo rizikos įsivertinimas ir atitinkamas apsidraudimas. Vykdam darbus - tai pažangos sekimas ir prireikus - planų koregavimas.

Komunikavimo. Tai gebėjimas artikuliuoti mintis ir efektyviai reikšti idėjas naudojant žodžius ir neverbalinius bendravimo įgūdžius. Į šią kompetenciją patenka gebėjimas atpažinti, kada dera bendrauti, bendravimo tikslų nustatymas, tinkamiausių ir efektyviausių komunikacijos priemonių pasirinkimas, galimų komunikacijos nesusipratimų nustatymas ir valdymas.

Bendradarbiavimo ir darbo komandoje. Tai gebėjimas bendradarbiauti įvairiose komandose ir darbo grupėse siekiant bendrų tikslų. Tai apima norą ir gebėjimą suprasti ir veiksmingai reaguoti į kitus žmones iš skirtingų kontekstų ir skirtingų pažiūrų.

REZULTATŲ INTERPRETAVIMAS

IŠVADŲ PAVYZDYS

Asmeninės vadybos kompetencijų kategorija

Saviugdos. Tai gebėjimas atpažinti ir priimti atsakomybę už savo savybių ugdymą. Kompetencija apima nusiteikimą, kad asmeninis augimas yra įmanomas, kad išlipimas iš komforto zonos yra svarbus, kad dedant pastangas įgūdžiai gerėja, o iššūkiai ir „nesėkmės“ matomi, kaip laikini, bet būtini mokymosi proceso elementai. Gebėjimas įsivardinti savybes, kurias nori patobulinti, tam noriai priimti iššūkius ir matyti grįžtamąjį ryšį kaip informacijos šaltinį ir galimybę mokytis, o kitų sėkmę, kaip įkvėpimo šaltinį.

Rizikų valdymo. Tai gebėjimas objektyviai ir realistiškai įvertinti situaciją, savo gebėjimus ir rizikas bei priimti atitinkamus sprendimus. Tai subalansuoto požiūrio į save turėjimas, kuomet asmuo didžiuojasi savo sugebėjimais, bet jų nepervertina bei pripažįsta trūkumus. Taip optimizuojanč elgesį tarp išėjimo iš komforto zonos, bet neįsitraukiant į rizikingą elgesį.

Atsakomybės. Tai gebėjimas atpažinti, pripažinti ir priimti atsakomybę už savo pasirinkimus, veiksmus ir rezultatus, prie kurių pastarieji privedė. Gebėjimas vykdyti įsipareigojimus sau ir kitiems bei savarankiškumas imantis iniciatyvos formuoti savo tolimesnio gyvenimo trajektoriją.

Socialinių kompetencijų kategorija

Socialinės kompetencijos apima įgūdžius, žinias ir nuostatas, kurie yra reikalingi socialiniam sąmoningumui ir tarpusavio santykių kūrimui. Į šią kategoriją patenka šios kompetencijos:

Konfliktų sprendimo. Tai gebėjimas valdyti ir spręsti tarpasmeninius konfliktus, tarpininkauti ginčuose ir pasiekti sutarimą, nesiimant fizinio, emocinio ar psichologinio smurto taktikų.

Bendravimo. Tai gebėjimas užmegzti prasmingą interakciją, pokalbį, inicijuoti ir palaikyti santykius su kitais. Gebėjimas veiksmingai komunikuoti, išklaudyti ir palaikyti kitus. Tam reikalingas socialinių taisyklių supratimas: gebėjimas suprasti kito požiūrį, įsisavinti, atsiminti ir reikšti idėjas kitiems, gebėjimas valdyti emocijas, suderinti „energiją“ arba emocijų lygį su socialine situacija.

Priedai

Priedas Nr.1, Anketos aprašymas

Yra žinoma, kad bendrųjų kompetencijų ugdymas - tai didelis iššūkis. Šiuo tyrimu tikimės prisidėti prie šių abipusių pastangų ugdyti ir ugdytis, tad itin vertintume Jūsų bendradarbiavimą užpildant šią apklausą.

Jeigu esate **veiklos vykdytoja/s**, maloniai kviečiame pildant šį klausimyną **apsvarstyti savo vykdytą darbinę veiklą su vaikais ir jaunuoliais per paskutinius šešis mėnesius**.

Jeigu esate veiklos **dalyvis/ė**, maloniai kviečiame **apsvarstyti savo įsitraukimo patirtį į šią veiklą per paskutinius šešis mėnesius**.

Klausimyno pildymas turėtų užtrukti iki 17 minučių. Klausimynas yra sudarytas iš kontekstinės informacijos bloko, 3 atvirų klausimų ir 8 teiginių blokų. Kiekvienam teiginiui pasirinkite geriausiai Jūsų patirtį atspindintį variantą.

Šis tyrimas yra įgyvendinamas Jaunimo reikalų agentūros iniciatyva. Jei turėtumėte papildomų klausimų dėl klausimyno ar pačio tyrimo, lauksime jūsų laiškų el. pašto adresu egle.dosiene@jra.lt

Daugiau apie šį projektą galite sužinoti čia: <https://tinyurl.com/projektas-kurk-lietuvai>

Kurkime Lietuvai kartu!

KLAUSIMYNAS.

JAUNIMO BENDRŲJŲ KOMPETENCIJŲ VYSTYMAS UŽKLASINĖSE VEIKLOSE

Klausimynas praktikoje naudojamas kaip internetinė apklausa, kurią galima rasti šioje [nuorodoje](#).

- **Veiklų metu jaunuoliams suteikiama galimybė:**

- priiimti atsakomybes pagal siektinas tobulinti savybes (pvz.: vaidmuo pasirodyje skiriamas ne tinkamiausiam dalyviui, bet tam, kuriam labiausiai praverstų tokia patirtis)
- paaiškinti veiklos taisykles kitiems dalyviams ir ją praveisti;
- priiimti ilgalaikes atsakomybes (pvz.: vykstant į išvyką, yra asmenys priiimantys maršruto planavimą, kiti - daiktų suruošimą, kiti - laužo kūrimą ir pan.)
- tikslingai priiimti jam/jai konkrečiai neįprastą rolę (pvz.: imtis lyderystės, stebėti, padėti kitiems, paprašyti pagalbos);
- ugdytis naujose erdvėse, kuriose jaunuoliai nėra buvę anksčiau (pvz.: grupės išvyka į atvirą paskaitą universitete);
- priimti sprendimus, kurie turės pasekmių jiems patiems ar kitiems veiklų dalyviams (pvz.: kokį maistą gamins veiklos metu);
- priimti sprendimus, kurie įpareigoja jaunuolį ilgesniam laikui (pvz.: jei jaunuolis pasisiūlo savanoriauti, įspareigoja laikytis sutarimų tam tikrą laikotarpį);
- patiems realizuoti savo norus su veiklos vadovo palydėjimu (pvz.: jaunuoliai patys suorganizuoja kino filmo vakarą);
- pasidžiaugti savimi, pasidalinti kuo didžiuojasi ir sulaukti palaikymo ir erdvės tuos dalykus formuluoti ir sugalvoti;
- išbandyti kažką naujo ar neįprasto, ko nėra bandę prieš tai (pvz.: pravedamas meditacinis pratimas ar klausomasi alternatyvios muzikos);
- ne tik pasisakyti, bet ir išgirsti kitų dalyvių refleksiją apie patiriamas emocijas;
- būti dėmesio centre, pasijusti svarbiu ir reikšmingu (pvz.: pasidalinti tuo, ką moka, išmano);
- jaunuoliams daryti pokyčius vykdomoje veikloje (pvz.: organizuojami susirinkimai, kurių metu yra diskutuojama dėl vykdomų veiklų turinio);
- susipažinti, bendrauti ir veikti su žmonėmis iš skirtingų socialinių, geografinių, politinių, kultūrinių kontekstų;

KLAUSIMYNAS.

JAUNIMO BENDRŲJŲ KOMPETENCIJŲ VYSTYMAS UŽKLASINĖSE VEIKLOSE

- **Veiklų metu jaunuoliai mokomi naudoti:**

- savęs įsivertinimo įrankius, metodus (pvz.: įsivadrina procentaliai, kaip stipriai buvo įstiraukę į veiklą);
- patirties ir gebėjimų įsivertinimo ir pripažinimo įrankius (pvz.: Skaitmeniniai ženkliai, sertifikatai, portfolio);
- ir derinti skirtingus refleksijos metodus (pvz.: individualiai, mažose grupelėse, su visais veiklos dalyviais);

- **Jaunuoliai įtraukiami į:**

- hipotetinių situacijų modeliavimo veiklas, kurių metu dalyviai turi apsvarstyti situaciją ir įvardinti, kokį sprendimą priimtų;
- veiklas, reikalaujančias finansinio raštingumo (pvz.: turi nuspręsti kiek ir kam išleis grupei skirtus pinigus);
- strategines veiklas, žaidimus, kuriuose prieš priimant sprendimus yra skiriama laiko apgalvoti visus galimus variantus (pvz., orientaciniai žaidimai);
- veiklų kalendoriaus kūrimą ir sekimą;
- veiklas, kurių tikslas padėti kitiems žmonėms, vietinei bendruomenei ar visuomenei plačiąja prasme (pvz.: vykdoma talka vietinės aplinkos tvarkymui, padedama);

- **Veiklų metu jaunuoliai supažindinami su:**

- saugiais emocijų reiškimo būdais ir skatinami jas naudoti veiklų metu (pvz.: susierzinus pasakyti, kas erzina);
- platesniu emocijų spektru naudojant mokomąją medžiagą (pvz.: emocijų metras, emocijų ratas);
- metodais, leidžiančiais suvaldyti emocijas ir nusiraminti stresinėse situacijose (pvz., fokusavimasis į kvėpavimą, fizinis aktyvumas ir kt.);
- sprendimų priėmimo modeliais (pvz.: susirašyti kiekvienos alternatyvos „pliusus“ ir „minusus“);
- darbų atidėliojimo prevencinėmis taktikomis (pvz.: sutarti dėl darbų įgyvendinimo termino su kitu žmogumi);
- laiko valdymo įrankiais ir metodais (pvz.: pomodoro technika, kai darbo laikas yra suskirstomas į susikaupimo ir pertraukos etapus);
- komandos formavimosi stadijomis (pvz.: formavimosi, prieštaravimų, veikimo, pusiausvyros);
- ir kviečiami aktyviai naudoti konflikto deeskalavimo metodus komandiniame darbe (pvz.: patiriamų jausmų įvardinimą sau ir kitiems, dalyvaujantiems konflikte)
- ir įtraukiami į diskusijas apie skirtingas nuomones, tapatybes;

KLAUSIMYNAS.

JAUNIMO BENDRŲJŲ KOMPETENCIJŲ VYSTYMAS UŽKLASINĖSE VEIKLOSE

- **Jaunuoliai yra įtraukiami į veiklas, kurių metu:**

- dalyviai turi suformuluoti ir sutarti dėl bendro tikslo, kurio bus siekiama vėliau (pvz.: kartu sukuriama taisyklė, kurių laikomasi veiklos metu)
- jaunuoliai susiduria su individualiais ar grupiniais iššūkiais, kuriuos turi išspręsti;
- žodžiu ar kitu formatu turi suformuluoti argumentą, išdėstyti savo nuomonę (pvz.: organizuojami debatai);
- turi įsijausti į nuomonę, perspektyvą, interesus, kurie skiriasi nuo asmeninių (pvz.: simuliaciniame žaidime priiama sau neįprastą vaidmenį);
- praktikuojamas viešasis kalbėjimas (pvz.: jaunuoliai turi pristatyti kažkokią temą kitiems veiklos dalyviams);
- jaunuoliai apmokomi taikyti patikrintus tikslų išsikėlimo metodus (pvz.: SMART tikslų metodika);
- jaunuoliams suteikiamas formatas patiems stebėti savo progresą siekiant tikslų: tikslai peržiūrimi, pasiekimai palyginami su praeities pasiekimais, jaunuoliai įsivertina ir prireikus pakoreguoja veiksmus arba planus;
- iškilus poreikiui, yra naudojami streso ar įtampos mažinimo ir kontroliavimo metodai (pvz.: kvėpavimo pratimai; refleksija; konstruktyvios kritikos vakarai);
- dalis dalyvių gali patirti nesėkmę saugioje aplinkoje ir sulaukti reikiamo palaikymo (pvz., krepšinis, stalo žaidimai);
- atsižvelgiama į jaunuolių patirtį bei gebėjimus, kad jaunuoliai galėtų patirti sėkmę;
- jaunuoliai tyrinėja savo gebėjimus, tikslingai įsivardina savo stiprybes ir silpnybes;
- skaitmeniniai įrenginiai yra naudojami pagal poreikį, reflektuojant jų naudą ir ribotumą;
- nagrinėjamas ryšys tarp patiriamos emocijų ir eglesio, siekiama suprasti emocijoms įtaką darančius veiksniai (pvz.: kad fizinis aktyvumas sumažina streso lygį);
- skiriama laiko svajoti, piešti, kalbėti apie ateitį;
- yra mokomi įvardinti ir komunikuoti apie savo gebėjimus;

- **Veiklų metu jaunuoliams suteikiamas formatas:**

- užmegzti kokybiškus ryšius su kitais dalyviais (pvz.: pažintinių klausimų aptarimas);
- kiekvienam iš dalyvių pasisakyti nepertraukiamam ir kiti grupės nariai jo išklauso
- tyrinėti save kaip besimokantį asmenį (pvz.: per refleksiją, dienoraščio vedimą, buvimą besimokančių bendruomenėje);
- išreikšti padėką, įvertinimą kitiems veiklų dalyviams, juos pagirti (pvz.: po veiklos susėdus į ratą padėkoti už pasirinktą dalyką vienam iš veiklos dalyvių);
- atpažinti kitų žmonių indėlį įgyvendinant veiklas (pvz.: komandinių užsiėmimų pabaigoje įvardinti, kiekvieno dalyvavusio indėlį);

KLAUSIMYNAS.

JAUNIMO BENDRŲJŲ KOMPETENCIJŲ VYSTYMAS UŽKLASINĖSE VEIKLOSE

- **Veiklų metu taikomos šios praktikos:**

- šventiniai paminėjimai asmeninių arba grupės pasiekimų atvejais;
- aktyvus klausymas ir akcentuojama jo nauda;
- pokalbių treniruotės, simuliacijos, kuomet jaunuoliai turi pasiruošti pokalbiui su jiems neįprasta auditorija, situacija, tematika (pvz., darbo pokalbis);
- jaunuoliai gali „sutaupyti“ laiką išnaudoti savo nuožiūra (pvz.: susitvarkius veiklos erdvę, likusį laiką galima leisti tiesiog bendravimui);
- veiklos vadovas su jaunuoliais aptaria tam tikros veiklos galimus pavojus, įvertina riziką ir nustato atsargumo priemones;
- jaunuoliai mokomi atpažinti savo kūno siunčiamus signalus, kai patiriamas nerimas, stresas, pyktis ir kt. nemalonios emocijos (pvz., lūpų kramtymas, padidėjęs pulsas, kvėpavimo ritmo sutrikimas);
- jei jaunuolio emocinė būseną stipriai pasikeičia, veiklos vadovas paprašo įvardinti, ką jaunuolis jaučia ir kodėl;
- skiriama laiko įsivardinti, kas turi įtakos jaunuolių motyvacijai, mokomi atpažinti, kada ji smunka, o kada pakyla (pvz.: pasportavus lengviau susikaupti padaryti galvojimo reikalaujančias užduotis);
- reguliariai naudojamos komandos formavimo užduotys su tikslu pažinti vieniems kitus ir komandos dinamiką;
- jaunuoliai įtraukiami į veiklos turinio planavimo procesą (pvz.: kartu aptariamas išvykos maršrutas, laiko grafikas, reikalingi daiktai);
- išsikeliant bendrus grupės tikslus, kviečiami įvardinti, kaip kiti dalyviai galėtų prisidėti prie šių tiklų įgyvendinimo (pvz.: siekiant išpiešti erdvės sieną įvardinama, kas bus atsakingas už dizainą, piešimą, patalpų sutvarkymą);
- komandinių užduočių metu siekiama, kad jaunuoliai jungtųsi į komandas su skirtingais žmonėmis;
- kalbama apie santykius, kuriuose jaunuoliai nesijaučia patogiai ir tam įtaką darančias priežastis (pvz.: artimas draugas dažnai pašiepia kitų draugų akivaizdoje);
- kartais jaunuoliai savarankiškai įgyvendina veiklas nuo pradžios iki pabaigos, o vadovai pakonsultuoja ir pagelbsti tik prireikus;
- kai jaunuolis bando įsivardinti emociją, jam/ai suteikiami pagalbiniai įrankiai (pvz.: kviečiama įvardinti emociją per asociaciją, naudojant emotikonus ir pan.).

KLAUSIMYNAS.

JAUNIMO BENDRŲJŲ KOMPETENCIJŲ VYSTYMAS UŽKLASINĖSE VEIKLOSE

- **Jaunuoliai veiklų metu yra skatinami:**

- apginti savo nuomonę neįžeidžiant kitų konfliktinėse situacijose, mokomi pagarbiai nesutikti;
- naudoti tarpusavio mokymosi metodus (pvz.: vieni kitiems paaiškina užduotis, paveda veiklas);
- refleksijos metu įvardinti vaidmenį, kurį prisiėmė komandoje;
- patys įsivardinti, ką norėtų naujo išmokyti, kokias savybes jie norėtų puoselėti, išsivystyti, o kokių atsisakyti;
- išsakyti savo nuomonę, net jei ji nėra populiari;
- būti patys atsakingi už veiklos struktūros, bendrų susitarimų laikymąsi (pvz.: stebi punktualumą);

- **Veiklos vadovas/ė reguliariai užtikrina, kad:**

- po veiklos skiriama laiko refleksijai (pvz.: įsivardinti, kas nutiko, kaip jaunuoliai jaučiasi, ką išmoko);
- nesėkmės atveju skatinama suprasti, kas veikloje veikia gerai, kas sutrukdė, kas galėtų padėti kitą kartą, kur dar reiktų paaugti;
- refleksija turėtų sąmoningą tikslą (pvz.: jausmų įsivardinimas, kitų išgirdimas, grupės dinamikos nagrinėjimas, funkcinis įsivertinimas ir pan.);
- po stresinės ar konfliktinės situacijos būtų aptariama, kokius jausmus ta situacija sukėlė; (pvz.: prašoma papasakoti konflikto eigą);
- jaunuolių paūgėjimas būtų pastebėtas, jie būtų tikslingai padrąsinti ir reguliariai gautų personalizuotą progreso įvertinimą iš veiklos vadovo;
- jaunuoliai būtų aktyviai įtraukiami į realių grupėje kylančių konfliktų sprendimą (pvz.: susidūrus su konfliktine situacija yra vykdoma atvira diskusija su visomis konfliktuojančiomis pusėmis);
- grupinių susitikimų metu būtų skiriama laiko individualiam dalyvių pažinimui (pvz.: visi turi pasakyti, kas džiuginančio ir liūdinančio nutiko per savaitę);
- būtų praktikuojamas jaunuolių mentoriavimas, šešėliavimas, kai patys jaunuoliai padeda naujai į veiklą įsitraukusiems asmenims (pvz.: apmoko mažiau patyrusius veiklos dalyvius);
- vykdomų veiklų turinys vis sudėtingėtų (pvz.: mokantis groti instrumentu, kūriniai sudėtingėja);
- po veiklų jaunuoliams yra reguliariai suteikiamas grupinis ar individualus grįžtamasis ryšys iš veiklų;

Priedas Nr.3, **Viešųjų konsultacijų dalyviai**

1. **Dr. Vytenis Juozas Deimantas** - Mokslinių tyrimų infrastruktūros vadovas, Jaunimo reikalų tyrėjų tinklo narys.
2. **Dr. Justina Garbauskaitė - Jakimovska** - Vilniaus universiteto lektorė, Jaunimo reikalų tyrėjų tinklo narė.
3. **Doc. dr. Violeta Gevorgianienė** - Vilniaus universiteto docentė.
4. **Dr. Rasa Indriliūnaitė** - Vytauto Didžiojo universiteto lektorė, Jaunimo reikalų tyrėjų tinklo narė.
5. **Lina Januškevičiūtė** - VšĮ „Ivairovės ir edukacijos namai“ mokymų trenerė, psichologė, turinti didelę patirtį darbo neformalaus ugdymo metodais.
6. **Dr. Simona Kontrimienė** - Vilniaus universiteto lektorė.
7. **Nerijus Kriaučiūnas** - Lietuvos neformaliojo ugdymo asociacijos narys, neformalaus ugdymo praktikas, įmonės „Badgecraft“ vadovas.
8. **Jonas Laniauskas** - Jaunimo reikalų agentūros vadovas.
9. **Kasparas Laureckis** - Darbo su jaunimu gatvėje ir Paauglių klubo programų vadovas organizacijoje „Vilnius Social Club“.
10. **Prof. dr. Odeta Merfeldaitė** - Mykolo Romerio universiteto docentė.
11. **Vilija Milčiūtė** - LIJOT tarptautinių reikalų koordinatorė, jaunimo organizacijų narė.
12. **Vidmantas Mitkus** - Vilniaus miesto savivaldybės administracijos Jaunimo skyriaus vedėjas, Vilniaus Jaunimo reikalų koordinatorius.
13. **Doc. dr. Justinas Sadauskas** - Mykolo Romerio universiteto docentas. Jaunimo reikalų tyrėjų tinklo narys.
14. **Aistė Šlajūtė** - „Eurobug“ įkūrėja ir direktorė. Tarptautinio jaunuolių savanoriavimo ir mokymų ekspertė ir konsultantė.
15. **Ieva Stogevičiūtė** - VšĮ Švietimo ir kultūros centro „Jaunimas vaikams“ vadovė. Savanorystės ir darbo su jaunimu praktikė.
16. **Daiva Šilienė** - Karjeros konsultantė, lektorė, priklauso Lietuvos Karjeros specialistų asociacija.

NAUDOTI ŠALTINIAI

1. Connor, Hill, Kaya, Martin (2019), The Measurement of Emotional Intelligence: A Critical Review of the Literature and Recommendations for Researchers and Practitioners. Frontiers in Psychology, Volume 10-2019. Prieiga: <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpsyg.2019.01116/full#B39> , [žiūrėta: 09/02.2023].
2. Gouley, Brotman, Huang, Shrout (2008), Construct Validation of the Social Competence Scale in Preschool-age Children. Social Development, 17 (2), 380-398. Prieiga: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1467-9507.2007.00430.x> , [žiūrėta: 09/02/2023].
3. McBrien, Wild, Bachorowski (2018), Social-Emotional Expertise (SEE) Scale: Development and Initial Validation. Sage publications, 27 (8), 1-13. Prieiga: https://www.researchgate.net/publication/327165882_Social-Emotional_Expertise_SEE_Scale_Development_and_Initial_Validation , [žiūrėta: 09/02/2023].
4. Schute, Malouff (2009), The Assessing Emotions Scale. Assessing Emotional Intelligence. US: Springer Publishing. Prieiga: https://www.researchgate.net/publication/216626162_The_Assessing_Emotions_Scale , [žiūrėta: 09/02/2023].
5. Shi, Cheung, Zhang, Tam (2022), Development and validation of social emotional skills scale: Evidence of its reliability and validity in China. International Journal of Educational Research, 114, 2022. Prieiga: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0883035522000854?via%3Dihub> , [žiūrėta: 09/02/2023].

NAUDOTI ŠALTINIAI

6. Ulvay, Ozkul (2017), Social-Emotional Learning Competencies Scale of Secondary School Students. Eurasia Journal of Mathematics, Science and Technology Education, 14 (4), 1295-1304. Prieiga: <https://www.ejmste.com/download/social-emotional-learning-competencies-scale-of-secondary-school-students-5345.pdf> , [žiūrėta: 09/02/2023].

7. Zhou, Ee (2012), Development and validation of social emotional competency questionnaire (SECQ). The International Journal of Emotional Education, 4 (2), 27-42. Prieiga: <https://www.ejmste.com/download/social-emotional-learning-competencies-scale-of-secondary-school-students-5345.pdf> , [žiūrėta: 09/02/2023].

NAUDOTI ŠALTINIAI

1. Adamonė, Dudutytė (2023), Bendrųjų kompetencijų ugdymas kaip socialinės atskirties prevencija. Ekspertinių interviu apžvalga. Prieiga: <http://kurkl.lt/wp-content/uploads/2023/01/Ekspertiniu-interviu-apzvalga.-Bendruju-kompetenciju-ugdymas-kaip-socialines-atskirties-prevencija.pdf> , [žiūrėta: 09/02/2023].
2. Dev K. Dalal (2012), Dealing with deliberate distortions: methods to reduce bias in selfreport measures of sensitive constructors. Prieiga: https://etd.ohiolink.edu/apexprod/rws_etd/send_file/send?accession=bgsu1325789286&disposition=inline , [žiūrėta: 09/02/2023].
3. Fowler, F. J. (1995), Improving survey questions: Design and evaluation. Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.
4. Hui (2001), Double rating as a method to encourage candid responses to self-report instruments. Journal of Applied Social Psychology, 31, 21-30.
5. Kardelis (2002), Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai. 2-asis pataisytas ir papildytas leidimas. Kaunas.
6. Ong, Weiss (2000), The impact of anonymity of responses to sensitive questions. Journal of Applied Social Psychology, 30, 1691-1708.
7. Podsakoff, Organ (1986), Self-reports in organizational research: Problems and prospects. Journal of Management, 12, 531-544.
8. Podsakoff, Mackenzie, Lee, Podsakoff (2003), Common method biases in behavioral research: A critical review of the literature and recommended remedies. Journal of Applied Psychology, 88, 879-903.
9. Pretesting and pilot testing (2016), Prieiga: https://us.sagepub.com/sites/default/files/upm-assets/68507_book_item_68507.pdf , žiūrėta: [09/02/2023].

NAUDOTI ŠALTINIAI

10. Raghubir, Menon (1996), Asking sensitive questions: The effects of type of referent and frequency wording in counterbiasing methods. *Psychology & Marketing*, 13, 633-652.
11. Rasinski, Visser, Zagatsky, Rickett (2005), Using implicit goal priming to improve the quality of self-report data. *Journal of Experimental Social Psychology*, 41, 321-327.
12. Stone (1998), Rating scale categories: Dichotomy, double dichotomy and the number two. *Popular Measurement*, 1, 61-65.
13. Tourangeau, Rips, Rasinski (2000), *The psychology of survey response*. New York, NY: Cambridge University Press.
14. Tourangeau, Smith (1996), Asking sensitive questions: The impact of data collection mode, question format, and question context. *Public Opinion Quarterly*, 60, 275-304.
15. Tourangeau, Smith (1998), *Collecting sensitive information with different modes of data collection. Computer assisted survey information collection*. New York, NY: John Wiley & Sons, INC.
16. Tourangeau, Yan (2007), Sensitive questions in surveys. *Psychological Bulletin*, 133, 859-883.
17. Wright, Stone (2003), *Managing observations, inventing constructs, crafting yardsticks, examining fit*. Chicago: Phaneron Press.
18. Wolfe, Smith (2007), *Instrument development tools and activities for measure validation using Rasch Models: Part I-Instrument development tools*. Maple Grown, MN: Journal of Applied Measurement Press.